

Pamäťové informačné inštitúcie

Prednášky: prof. PhDr. Dušan Katuščák, PhD.

Kultúrne dedičstvo

- Kultúrne dedičstvo, hmotné i nehmotné, je súčasťou materiálneho a duchovného bohatstva krajiny
- Starostlivosť o kultúrne dedičstvo je prejavom úcty k vlastným dejinám a k hodnotám, ktoré vytvorili naši predkovia a prispeli tak k podobe našej súčasnosti.
- Povinnosť každého je podľa ústavy chrániť kultúrne dedičstvo

Pamäťová inštitúcia

- Pamäťová inštitúcia, ktorá sa stará o správu úložiska verejných poznatkov
- Je to všeobecný termín, ktorý sa používa na spoločné pomenovanie skupín inštitúcií a systémov
- Medzi pamäťové inštitúcie patria inštitúcie ako:
 - Knižnice,
 - Archívy,
 - Múzeá,
 - Galérie
- Inštitúcie, ktoré vedú záznamy o pamiatkach a pamätníkoch
- Správcovské inštitúcie digitálnych knižníc a agregácie dát služieb, ktoré slúžia ako spomienky na pre určité komunity, spoločnosti či ľudstvo.

Pamäťová inštitúcia

- Stále viac tieto inštitúcie sú považované za súčasť dokumentácie / informačnej vedy
- [Lorcan Dempsey](#) (1999) zaviedol tento pojem do knižničnej a informačnej vedy ([library and information science](#))
- [Michael Buckland](#) (2012) wrote, "[p]rogress can be made towards a coherent, unified view of the roles of archives, libraries, museums, online information services, and related organizations if they are treated as information-providing services."
- Helena Robinson (2012) criticized the term when she wrote, "[r]ather than revealing the essential affiliation between museums, libraries and archives, their sweeping classification as 'memory institutions' in the public sector and the academy oversimplifies the concept of memory, and marginalises domain-specific approaches to the cataloguing, description, interpretation and deployment of collections that lead museums, libraries and archives to engage with history, meaning and memory in significantly different ways."

Pamäťová inštitúcia-základný koncept

- [Michael Buckland](#) (2012) napísal, že je dôležité, aby sa na rolu knižníc, archívov, múzeí, on-line informačných služieb a na príslušné inštitúcie pozeralo ako na **jeden celok príbuzných inštitúcií a systémov** ako na poskytovateľov informačných služieb.

Pamäťová inštitúcia - Kritika

- Helena Robinson (2012), kritizovala pojem pamäťová inštitúcia tak, že namiesto klasifikácie knižníc, múzeí a archívov pod jednu zjednodušenú spoločnú strechu s názvom „pamäťové inštitúcie“ vo verejnom a akademickom sektore by sa mala venovať väčšia pozornosť špecifickým oblastiam ich činnosti, ako je katalogizácia, popis, interpretáciu a správu zbierok, ktorú vedú múzeá, knižnice a archívy v podstatne rôznymi spôsobmi.

O čo sa starajú pamäťové inštitúcie

- O všetky oblasti *kultúrneho majetku (cultural property)* Slovenska
- *Dedičstvom* sa vo všeobecnosti rozumie všetko, čo sme zdedili od predchádzajúcej generácie a čo musíme uchovať pre nasledujúce generácie
- Z praktického hľadiska existuje metodologický problém s použitím pojmu „kultúrne dedičstvo“ na označenie všetkých prejavov, dokladov a oblastí materiálneho a duchovného života národa.

Pojem kultúrne dedičstvo

- „*Kultúrne dedičstvo*“, nie sú len inštitúcie rezortu kultúry.
- Ostatné oblasti *dedičstva, veda, archeológia, médiá, vzdelanie* a pod. sa cítia byť diskriminované.
- Treba prijať odbornú klasifikáciu dedičstva
- Pojem zahŕňa všetky oblasti *dedičstva*
- Štandardná klasifikácia dedičstva je v terminológii, ktorú obsahuje *tezaurus Rady Európy* (Herein).
- *The European Heritage Network*. Tzaurus Herein. Dostupné na adrese: <http://www.european-heritage.net/sdx/herein/index.xsp>

Tezaurus HEREIN 1

1. Antropologické dedičstvo (anthropological heritage)
2. Archeologické náleziská (archaeological sites)
3. Architektonicko-stavebné dedičstvo (built heritage)
4. Archívy (archives)
5. Dedičstvo vodných ciest (waterways heritage)
6. Dokumentačné dedičstvo (documentary heritage)

Tezaurus HEREIN 2

7. Fotografické dedičstvo (photographic heritage)
8. Historické dedičstvo (historic heritage)
9. Hnuteľné dedičstvo (movable heritage)
10. Chránené dedičstvo (protected heritage)
11. Chránené miesta (protected sites)
12. Industriálne dedičstvo (industrial heritage)

Tezaurus HEREIN 3

- 13. Intelektuálne dedičstvo (intellectual heritage)
- 14. Krajinné dedičstvo (landscape heritage)
- 15. Kultúrne dedičstvo (cultural heritage)**
- 16. Miesta (sites)
- 17. Nemateriálne dedičstvo (intangible heritage)
- 18. Prírodné dedičstvo (natural heritage)
- 19. Rurálne dedičstvo (rural heritage)
- 20. Sakrálne dedičstvo (religious heritage)

Tezaurusus HEREIN 4

- 25.Skalné dedičstvo (parietal heritage)
- 26.Technické dedičstvo (technical heritage)
- 27.Urbanistické dedičstvo (urban heritage)
- 28.Vedecké dedičstvo (scientific heritage)
- 29.Vojenské dedičstvo (military heritage)

Sektor	Počet	Zbierky spolu	Digitalizácia do roku 2015
Múzeá (MKSR)	98	15428 055	výber špecifikovať v projekte
Galérie (MKSR)	25	162854	všetko
Knižnice (MKSR)	2602	40048739	1. etapa - 500000 titulov slovacík 2. etapa - živé a špeciálne fondy na požiadanie (pre SAV, vysoké školy, mestá a obce, iné subjekty)
[1] http://www.slovakradio.sk/radioinet/iservis/fondy/index.php?page=archiv			
Pamiatky (MKSR)	...	13212 (nehnuteľné); 30410 (hnutel'né)	všetky pamiatky
Archívy	...	viac ako 180000 b. m.	výber špecifikovať v projekte
Audiovizia (MKSR)	92	viac ako 3546 filmov	všetky slovenské filmy
Televízia (STV)	1	29000 hodín filmových záznamov; 67000 hodín videozáznamov; 4900 hodín zvukových záznamov	výber špecifikovať v projekte s dôrazom na slovacikálny obsah
Rozhlas (SR)	1	19780 nahrávok (z toho 45000 min na CD); 2500 b. m. archívny fond	všetko

Súčasný stav rozvoja a budovania PFI

- Sústavu PFI na Slovensku tvorí (2009)
- Študenti aktualizovať!!!
- 106 múzeí,
- 25 galérií,
- 6 485 knižníc,
- 72 archívov
- 14 577 pamiatkových objektov, ktoré tvoria 9 647 nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok,
- 85 pamiatkových zón,
- 28 pamiatkových rezervácií,
- 5 lokalít zapísaných v „Zozname svetového dedičstva“.

Inštitúcia

- **Inštitúcia** alebo **ustanovizeň** je [spoločenská inštitúcia](#) resp. jej budova
- **Inštitúcia** alebo **ustanovizeň** alebo **inštitút** môže byť:
- v práve: [právna inštitúcia](#) (súhrn právnych predpisov a nimi upravených právnych pomerov, ktoré tvoria účelový celok)
- v sociológii, antropológii a podobne: forma ľudského spoložitia zachovávajúca isté stabilné vzory, napr. [inštitúcia manželstva](#)
- **Inštitút** alebo **ústav** je [spoločenská inštitúcia](#) s výskumným alebo praktickým verejným zameraním resp. jej budova.
- **Inštitút** bol v minulosti typ vysokej školy, napr. [pedagogický inštitút](#)

Pamäťové inštitúcie a občan

- Právo prístupu ku kultúrnemu dedičstvu je základným ľudským právom, ktoré zaručuje Ústava Slovenskej republiky. Úlohou štátu teda je nielen chrániť kultúrne dedičstvo, ale aj vytvárať podmienky, aby každý občan mal k nemu prístup.

PFI a kultúra

- Kultúra je fenomén založený na znalostiach a zručnostiach, v ktorých práve pamäťové a fondové inštitúcie (ďalej len „PFI“) zohrávajú významnú úlohu v procese budovania znalostnej spoločnosti.
- Je preto potrebné v oblasti kultúry zabezpečiť prístup občanov ku kultúre, ako aj ich aktívnu účasť na kultúrnej a umeleckej tvorbe, a to prostredníctvom podpory kultúrnych aktivít a kultúrnych projektov, účinnej ochrany hmotného a nehmotného kultúrneho a prírodného dedičstva, jeho sprístupňovania a využívania, využitia kultúrnej infraštruktúry v Slovenskej republike a efektívnej a tvorivej činnosti kultúrnych inštitúcií a podpory slobodnej umeleckej tvorby.

PFI a verejný záujem

- PFI by mali naplňovať verejný záujem tak, aby sa spoločenským uplatnením kultúry prehĺboval pozitívny vzťah spoločnosti k hmotnému a nehmotnému kultúrnemu dedičstvu s cieľom upevňovať jej historické povedomie.
- Úlohou PFI je aj vytvárať podmienky pre rozvoj prezentácie slovenskej kultúry v zahraničí, rozvoj medzinárodnej kultúrnej spolupráce a výmeny skúseností, participácia na významnej časti cestovného ruchu.

Spoločenská inštitúcia

Spoločenská inštitúcia je súbor zariadení, v ktorých určití ľudia, vybraní členovia skupín, dostávajú poverenie k výkonu verejných a neosobných činností, ktoré sú potrebné na uspokojovanie existujúcich potrieb jednotlivca alebo pospolitosti alebo pre reguláciu správania sa ostatných členov skupiny.

Príklady spoločenských inštitúcií:

ekonomická inštitúcia (zaoberá sa výrobou a výrobnými vyťahmi)

informačná inštitúcia (predmet záujmu: informačné systémy a služby)

finančná inštitúcia (finančné vzťahy a transakcie medzi dlžníkmi a veriteľmi)

kultúrna inštitúcia (inštitúcie živej kultúry, **pamäťové a fondové inštitúcie...**)

náboženská inštitúcia (duchovná kultúra, náboženstvo, šírenie kresťanstva...)

politická inštitúcia (získanie a výkon moci)

sociálna inštitúcia (sociálne systémy a služby, znevýhodnení a iné skupiny)

vedecká inštitúcia (tvorí a rozvíja vedu, výskum, vývoj, transfer poznatkov pre prax)

výchovná inštitúcia (rozvoj kultúry a kultúrnosti človeka cez výchovu a vzdelávanie)

Inštitúcia a organizácia

Rozlišujeme teda:

1. mocenské (politické),
2. náboženské,
3. ekonomické,
4. informačné
5. vzdelávacie a pod. **inštitúcie, resp. inštitucionálne systémy.**

Inštitúcie v krajine tvoria **inštitucionalizovaný systém**

Prvkami systému sú jednotlivé inštitúcie a zložkami systému sú vzťahy medzi nimi navzájom a spoločnosťou

Inštitúcie – inštitucionálny systém zabezpečujú fungovanie spoločnosti a chránia spoločnosť:

- pred fyzickým zánikom,
- pred nedostatkom,
- pred vonkajšou alebo vnútornou agresiou,

Inštitúcie a organizácie

Pri vymedzovaní povahy inštitúcie je potrebné ju odlíšiť od organizácie.

Pojmy inštitúcia a organizácia s v praxi často zamieňajú ako synonymá.

Inštitúcia totiž znamená spôsob, akým ľudia vykonávajú určitú činnosť,

Organizácie vytvárajú **ľudia**, ktorý určitú činnosť inštitucionalizovaným spôsobom uskutočňujú.

Vytvárajú ich pre organizačné zabezpečenie, uľahčenie, kontrolu tejto činnosti.

Napr. **vzdelávanie je inštitúcia, škola je organizácia.**

Napr. kultúra je inštitúcia, divadlo je organizácia

Inštitúcie sa formujú v spoločnosti postupne, vyznačujú sa vysokou stabilitou, ale dochádza aj k ich zmenám, prekonaniu a pod.

Napr. zmeny, ktoré zaznamenala **inštitúcia rodiny** vo vývoji modernej spoločnosti.

Štát ako inštitúcia

ŠTÁT je verejnoprávna korporácia, ktorej inštitúcie (štát.orgány, štátne organizácie), ich usporiadanie, funkcie, práva a povinnosti ustanovuje vnútroštátne a medzinárodné právo.

-vzniká na základe spoločenskej zmluvy, ktorá je právnym dokumentom (hlavne **ústava a zákony**). Táto spoločenská zmluva sa obnovuje pravidelne uskutočňovaním **demokratických volieb**

-štát ako verejnoprávna korporácia je **forma organizácie spoločnosti**, ktorá vznikla a existuje na základe spoločenskej zmluvy, vyznačuje sa najväčšou a najvyššou suverénnou mocou nad štátnym teritóriom a obyvateľstvom, ako aj personálnym (obyvateľstvo), vecným (teritórium) a organizačno-normatívnym substrátom (právnny systém)

Znaky štátu

ZNAKY ŠTÁTU: prostredníctvom štát. znakov môžeme definovať štát ako právnu inštitúciu, ktorá je verejnoprávnou korporáciou

-primárne znaky štátu: suverenita, obyvateľstvo, územie, moc

-sekundárne: právny systém, úradný jazyk, dane, clá, poplatky, štátne symboly

Územie štátu

ÚZEMIE ŠTÁTU: v minulosti-domínium, v súčasnosti republika, impérium, (panstvo)

-základom každého štátu sú štátne hranice, ktorých charakter či dĺžku určujú medzinárodné zmluvy štátu.

-územie štátu je trojrozmerné: vytvára ho suchozemský povrch, vodná hladina, priestor pod aj nad povrchom, rieky, jazerá a teritoriálne vody

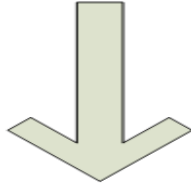
-územie **nemusí vytvárať kompaktný geografický celok**, najvýznamnejšia časť územia, kde sú najvyššie štát. orgány vrátane hlavného mesta sa volá materské územie

-územie štátu je teritoriálne vymedzené **hranicami štátu**, ktoré sú zabezpečené zmluvným systémom

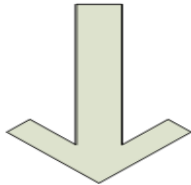
-**delimitácia**: zmluvné určenie smeru a charakteru hraníc, jej výsledkom je hraničná čiara

-**demarkácia**: detailné vymedzenie hranice na základe delimitácie priamo na mieste pomocou hraničných znakov

**AKVIZÍCIA
(ZÍSKAVANIE)**

**SPRACOVANIE
(KATALOGIZÁCIA)**

**UCHOVÁVANIE
(OCHRANA
a
KONZERVOVANIE)**

**SPRÍSTUPŇOVANIE
(Informačné služby)**

kúpa

výmena

dar

Katalogizačný záznam

Holdingový záznam

Záznam o exemplári

Klasifikácia a indexovanie

Záznam autority

Správa bázy dát (systémový knihovník)

Stavanie a správa depozitu

Fyzická ochrana

Čistenie

Reštaurovanie

Sterilizácia

Deacidifikácia

Výpožičky

OPAC

Nadštandardné služby

Právne predpisy upravujúce riadenie a pôsobnosť pamäťových a informačných inštitúcií (výber)

- **Médiá. Ochrana pamiatkového fondu, kultúrne dedičstvo a knihovníctvo**
- „Mediálny zákon“. <http://www.vyvlastnenie.sk/predpisy/tlacovy-zakon/>
- Mediálne zákony: je ich viac – prehľad pozri: <http://www.infovolby.sk/index.php?base=data/legislativa/medialne>
-
- [Zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov](#)
- [Zákon č. 183/2000 Z. z. o knižniciach, o doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 27/1987 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti a o zmene a doplnení zákona č. 68/1997 Z. z. o Matici Slovenskej v znení neskorších predpisov](#)
- [Zákon č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov](#)
- **Umenie**
- [Zákon č. 385/1997 Z. z. o Slovenskom národnom divadle](#)
- [Zákon č. 114/2000 Z. z. o Slovenskej filharmónii](#)
- **Autorské právo a práva súvisiace s autorským právom**
- [Zákon č. 618/2003 Z. z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom \(autorský zákon\) v znení neskorších predpisov](#)

Povinný výtlačok Zákonný deponát

- http://www.snk.sk/swift_data/source/ODSD/pdf/zak_o_PV.pdf

Vymedzenie predmetu

- Pojem „informačná inštitúcia“

Akákoľvek právnická alebo fyzická osoba, ktorá získava ([AKV link](#)) spracúva ([KAT link](#)), uchováva, ochraňuje a sprístupňuje informácie v oblasti hospodárstva, vedy, výskumu, podnikania, vzdelávania, služieb, zábavy a pod.

Procesy [Procesy v informačnej inštitúcii.vsd](#)

Informačné inštitúcie (strediská, kancelárie...) v

- a) štátnom a verejnom sektore
- b) privátnom a podnikateľskom sektore

Pojem pamäťová inštitúcia

- *Akákoľvek právnická alebo fyzická osoba, ktorá získava spracúva, uchováva, ochraňuje a sprístupňuje dokumenty z rôznych súčastí kultúrneho dedičstva na účely vedy, výskumu, podnikania, vzdelávania, služieb, zábavy a pod.*

- *Stratégia rozvoja PI (materiál z vlády)*

<http://www.rokovania.sk/File.aspx/ViewDocumentHtml/Mater-Dokum-129892?prefixFile=m>

Legislatíva inštitúcií a organizácií

A) Vonkajšie pravidlá

- Ústava
- Zákony
- Smernice, vyhlášky, nariadenia
- Štandardy

B) Vnútorne pravidlá

- Zriaďovacia alebo ustanovujúca listina
- Organizačný poriadok
- Pracovný poriadok

Zákony

Napr. o informačných systémoch verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov- <http://www.vyvlastnenie.sk/predpisy/zakon-o-informacnych-systemoch-verejnej-spravy/>

Zákon o verejnej službe : <http://www.ozjvsr.sk/wp-content/uploads/2012/04/Z%C3%A1kon-o-verejnej-slu%C5%BEbe.pdf>

(najmä pracovná zmluva, plat zamestnanca)

Katalóg pracovných činností, tarifné triedy a platové stupne, zaradovanie zamestnancov do platových tried a stupňov, katalóg pracovných činností, čo je, to, čo obsahuje)

o štátnej službe – poslanie, koho sa týka

o rozpočtových pravidlách – poslanie, všeobecná charakteristika

o štatistickom vykazovaní – poslanie, všeobecná charakteristika

Príklad, hlavné zdroje

Legislatíva v rezorte kultúry:

<http://www.culture.gov.sk/ministerstvo/legislativa/pravne-predpisy-v-oblasti-kultury-19b.html>

Zákonník práce (hlavne – pracovný pomer, pracovná zmluva, skončenie pracovného pomeru, pracovná disciplína):

http://www.szk.sk/files/legislativa/2001-311_znenie_20130101.pdf

Požiadavky profesora

- Vedomosti budú overené skúšobným testom v rámci skúšobného obdobia semestra
- Študenti musia mať vedomosti o základných právnych predpisoch, ktoré sa vzťahujú na PFI v kultúre a médiách

Zadanie (ak 2 semestre)

- Akákoľvek informačná inštitúcia (štátna, verejná, privátna, domáca, zahraničná)
- Štruktúra seminárnej práce (štandardná dĺžka 3-6 strán 5400-10800 znakov)
1. Vznik (ako vznikla – história vzniku, spôsob založenia - zákon, rozhodnutie, uznesenie..., právna subjektivita?)
 2. Vecné zameranie alebo pôsobnosť (hlavná činnosť, výsledky, produkty alebo služby)
 3. Veľkosť inštitúcie (do 5 zamestnancov, malá, stredná veľká inštitúcie?)
 4. Organizačná štruktúra a spôsob riadenia – (špecifiká a zaujímavosti, hlavné právne predpisy, ktorými sa inštitúcia riadi, spolupráca s inými doma a v zahraničí, úspešné projekty, odhad finančných zdrojov, ktoré inštitúcia získala mimo rozpočtu) na projekty, od sponzorov a pod.
 5. Pracovný poriadok, (platové podmienky, odmeňovanie, výhody, nevýhody, stabilita odmeňovania, spôsoby prijímania/prepúšťania zamestnancov...)
 6. Vedúci zamestnanci a ich kompetencie – napr. právo rozhodovať o financiách a zamestnancoch???
 7. Finančná a právna zodpovednosť zamestnancov (finančná a právna kontrola, kto zodpovedá)
 8. Strategický plán (strednodobý a dlhodobý)
 9. Rozpočet inštitúcie – tvorba, finančné zdroje
 10. Názory zamestnancov na inštitúciu (3-5 - anonymné)